

HISOB BIRLIKLARINING TARJIMA JARAYONIDAGI MUAMMOLARI

Xamidova Vazira Saloxitdin qizi

TDSHU tayanch doktoranti

vazira.xamidova123@gmail.com

Tarjimashunoslikda til vositalarining shakl va mazmun jihatidan mos ekvivalentini topish muhim vazifa hisoblanadi. Ayniqsa, hisob soʻzlari yoki sanash birliklari kabi lingvomadaniy birliklar tarjimada muayyan qiyinchiliklarni tugʻdiradi [Mollayev, 2021:47]. Fors tilida keng qoʻllaniladigan numerativ birliklar oʻzbek tilida har doim ham toʻliq ekvivalentga ega emas [Bahmani, 2015:22]. Bu esa tarjimada semantik yoʻqotishlar, stilistik nomuvofiqliklar yoki anglashilmovchiliklarga sabab boʻladi [Newmark,1988:45].

Mazkur tezisda forscha matnlardagi hisob birliklarining tarjima jarayonidagi oʻziga xos muammolari tahlil qilinadi. Ayniqsa, kitob, odam, hayvon, libos, suyuqlik kabi obyektlar bilan bogʻliq sanash birliklari va ularning oʻzbek tilidagi ifodasi oʻrganiladi [Karimov, 2018: 15].

Fors tilida hisob birliklari otlar oldidan kelib, ularning miqdor, holat yoki shaklini bildiradi. Quyidagilar eng keng tarqalgan numerativ birliklardir:

نفر (nafar) – odamlar uchun: □□□ □□ (ikki kishi)

جلد (jeld) – kitoblar uchun: □□□□ □□□ □□ (uch jild kitob)

راس (râs) – hayvonlar uchun: □□□ □□□ □□□ (besh bosh sigir)

دست (dast) – juft holdagi buyumlar uchun: □□□□ □□□ □□ (bir toʻplam kiyim)

قطعه (qet'e) – boʻlak, parchalar uchun: □□□ □□□□ □□ (ikki dona surat)

Bu birliklar grammatik jihatdan koʻplik ifodalovchi "son + birlik + ot" strukturasi orqali amalga oshiriladi [Bahmani, 2015: 33]. Mazkur birliklar fors tilining semantik tafakkurida kuchli joylashgan boʻlib, ularni tushunish va toʻgʻri tarjima qilish tarjimondan tilga doir chuqur bilim va madaniy kompetensiyani talab etadi [Newmark, 1988: 55].

Oʻzbek tilida yuqoridagi birliklarga toʻgʻridan-toʻgʻri mos keluvchi birliklar mavjud emas. Tarjimon koʻpincha “bir dona”, “bosh”, “juft”, “ta”, “jild” kabi umumiy birliklarga murojaat qiladi [Karimov, 2018: 27]. Biroq bu birliklarning qoʻllanilish doirasi har doim ham bir xil emas:

**Forscha
birlik**

Oʻzbekcha tarjimasi

Muammo

**Forscha
birlik****O'zbekcha tarjimasi****Muammo**yek nafar
mard

bir kishi

nafar ni aynan ifodalash yo'q

do jeld
ketâb

ikki jild kitob

Mos keladi

yek dast
lebasbir juft kiyim yoki bir to'plam
kiyim

dast ko'p ma'nolilikka ega

se râs gav

uch bosh sigir

Mos keladi, ammo ba'zida *bosh*
ishlatilmaydi

Tarjimada *bosh* so'zini ishlatmaslik natijasida ma'no to'liq yetkazilmasligi mumkin: **Men besh sigir ko'rdim** → bu jumlada grammatik jihatdan to'g'ri, ammo stilistik jihatdan **besh bosh sigir** shakli to'liqroq va aniqroq hisoblanadi [Baxtiyorov, 2020: 62].

Tarjimada quyidagi strategiyalar qo'llaniladi:

Mos keluvchi birlik bilan almashtirish: *yek jeld ketâb* → *bir jild kitob* [Newmark, 1988: 67]

Bayonli tarjima: *yek dast لباس* → *bir to'plamdan iborat kiyim*

Qoldirib ketish: bu yondashuv faqat matn mantiqiga zarar yetkazmasa qo'llanadi

Tenglashtirilgan kontekstual ekvivalent: tarjima mazmunni saqlagan holda, o'zbek tilidagi odatiy birlikni tanlash [Mollayev, 2021: 50]

Tarjimon har doim yo'qotish va ortiqcha yuklama o'rtasidagi muvozanatni saqlashi lozim. Fors tilidagi hisob birliklari o'zbek tiliga tarjima qilinayotganda ko'plab lingvistik va madaniy muammolarni yuzaga chiqaradi. Bu birliklar ko'p hollarda madaniy tafakkur mahsuli bo'lib, ularning o'zbek tilidagi ifodalanishi har doim ham aniq va standart bo'lmaydi [Mollayev, 2021: 53]. Tarjimon bu muammolarni yengish uchun madaniy kontekst, maqsadli auditoriya va matn uslubiga e'tibor berib, eng maqbul strategiyani tanlashi lozim. Shu bois bu turdagi birliklar tarjimasi tarjimashunoslikda alohida tadqiqot obyektiga aylanishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Baxtiyorov A. *Tarjimashunoslik asoslari*. Toshkent: TDPU, 2020.
2. Karimov O. *O'zbek tilida hisob birliklari*. Toshkent: Fan, 2018.
3. Bahmani R. *Farhang-e vâhedhâ-ye andâze-giri dar zabân-e fârsi*. Tehron, 2015.

4. Newmark P. *A Textbook of Translation*. Prentice Hall, 1988.
5. Mollayev M. *Lingvomadaniyat va tarjima*. Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2021.

